

NECROPOLA cu morminte tumulare de la Someșeni a fost cercetată mai întâi în 1956, când s-au săpat doi tumuli ¹. Unul din ei (t. I) a fost găsit intact și în foarte bună stare de conservare. Pe baza observațiilor făcute și a materialului arheologic descoperit în acest tumul, s-a putut stabili că necropola aparține slavilor și că ea datează din jurul anului 800 e.n. Al doilea tumul săpat în 1956 a fost găsit jefuit.

În 1957 cercetările au avut ca scop dezvelirea în continuare a celorlalți tumuli din necropolă, pentru completarea observațiilor, a documentării și a materialului arheologic.

În prealabil s-a ridicat planul topografic al necropolei (fig. 1). În afară de cei opt tumuli trecuți în acest plan, dintre care unul e nesigur, mai există alți tumuli prin curțile și grădinile locuitorilor din satul Someșeni. Alții au fost nimiciți probabil în trecut cu prilejul diferitelor lucrări de construcție. Alte motive se văd între Someșeni și Cluj, dar caracterul lor funerar e nesigur. Unele sînt cert ridicături naturale, din care se scoate pietriș. Astfel inițial se pare că numărul total al tumulilor din necropola de la Someșeni nu a fost prea mare.

În 1957 s-au cercetat alți cinci tumuli, astfel că numărul tumulilor săpați pînă acum este de șapte. Rezultatele obținute confirmă pe cele la care s-a ajuns în anul trecut, aducînd și cîteva observații noi, care ajută la o mai bună cunoaștere a necropolei.

În doi tumuli — spre a începe cu cei care au dat mai puține rezultate — nu s-a găsit nici o urmă de mormînt. În t. III, la mijlocul morminei, s-a constatat un strat gros de 0,40 m de lut cenușiu, care după aspect și compoziție pare să fi fost adus din mlaștina din apropiere. Acest lut cenușiu era întins pe solul antic, acoperind o suprafață cu diametrul de 7 × 9 m. În acest strat s-au identificat într-un loc urmele unui stîlp de lemn, iar în alt loc s-a găsit un bolovan de gresie cu urme de foc și cîteva cărbuni în jurul lui. Alte urme de cultură nu s-au găsit. În t. VI, săpat numai pe jumătate, nu s-a găsit nimic, în afară de infime urme de chirpici. E greu de precizat dacă avem de-a face cu niște cenotafe, cu tumuli pregătiți pentru înmormîntări care nu au mai avut loc sau cu tumuli jefuiți cu totul.

În schimb rezultate mai bune s-au obținut în tumulii IV, V, VII. În toți acești trei tumuli, aproximativ la mijlocul lor, s-a constatat existența cîte unei gropi de formă patrulateră, avînd dimensiunile de 1,80 × 1,40 m, 1,80 × 1,80 m

* Cercetările de la Someșeni s-au desfășurat între 10 și 31 octombrie 1957 și la ele au participat: M. Măcrea (responsabil), E. Chirilă, L. David, D. Protase,

M. Rusu (membri).

¹ Vezi raportul preliminar pe 1956 în *Materiale*, V, 1959, p. 519.

și $3,20 \times 1,50$ m. Ele pornesc de la nivelul antic, au adâncimea de 0,35, 0,50 și 0,40 m și străbătînd solul antic pătrund pînă la stratul aluvionar. Deasupra fiecăreia din aceste gropi a existat cîte un podiu de lemn, construit și el la nivelul solului antic. Aceste urme ale podiului de lemn s-au păstrat mai bine în t. IV

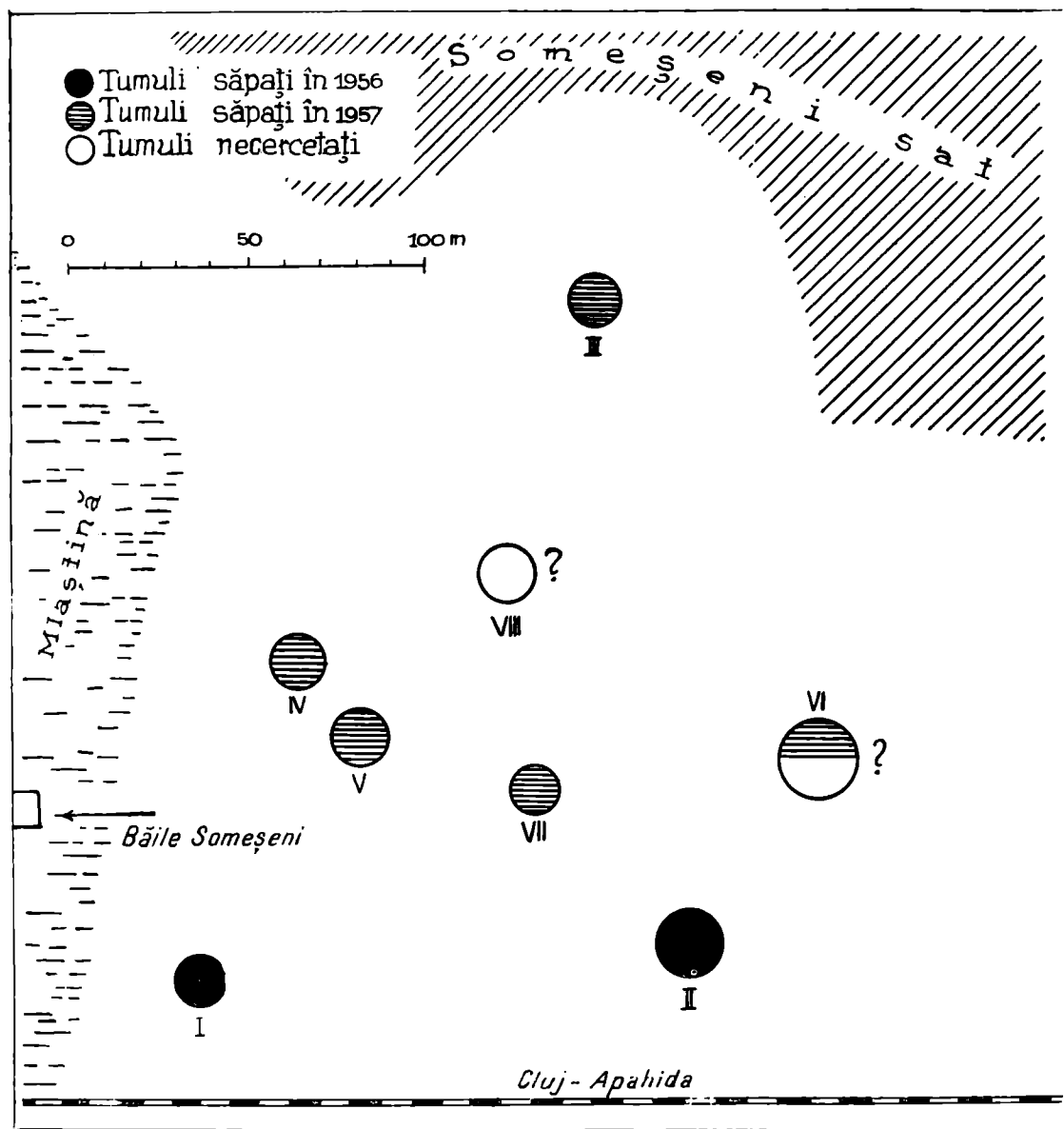

Fig.1. — Planul necropolei de la Someșeni.

și V. În acești doi tumuli s-a putut observa că podiul de lemn era sprijinit la colțuri pe stâlpi așezați vertical. Pe acest podiu erau depuse rămășițele incinerării și ofrandele. În toți tumulii însă, lemnul putrezind, podiul s-a prăbușit în groapă, unde a căzut și inventarul funerar ce se găsea deșus pe el.

Inventarul funerar în tumulii cercetați anul acesta a fost foarte sărac. În t. IV (fig. 2), în afară de oasele calcinate dispuse în două grupe (fig. 3), un cui și câteva

Fig. 2. — Planul tumulului IV.

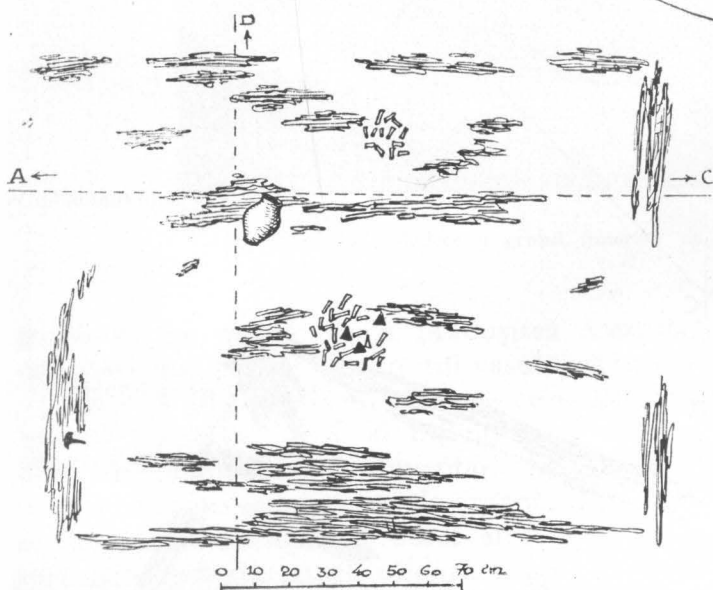
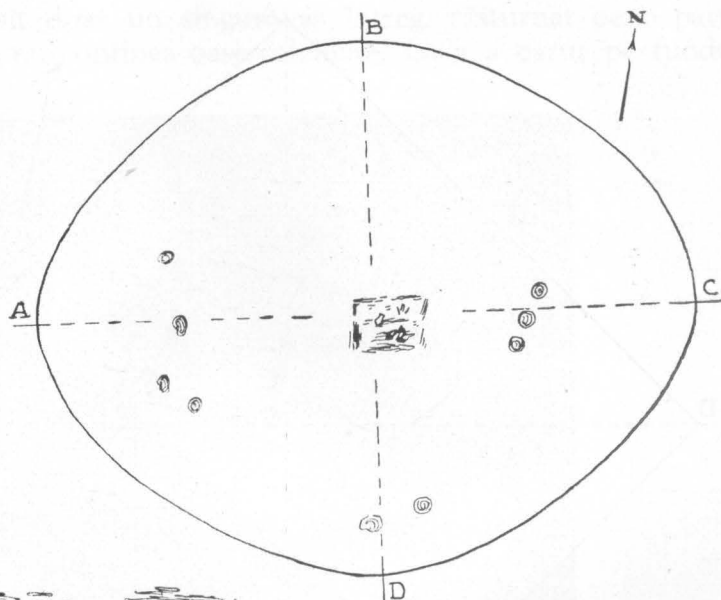
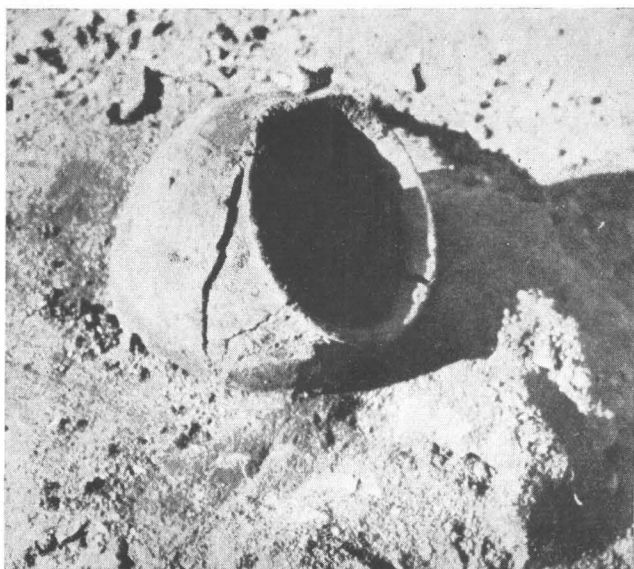

Fig. 3. — T. IV. Groapa cu urmele podului de lemn și cu inventarul funerar.

Fig. 4. — T. IV. Vasul de la fundul gropii, in situ.

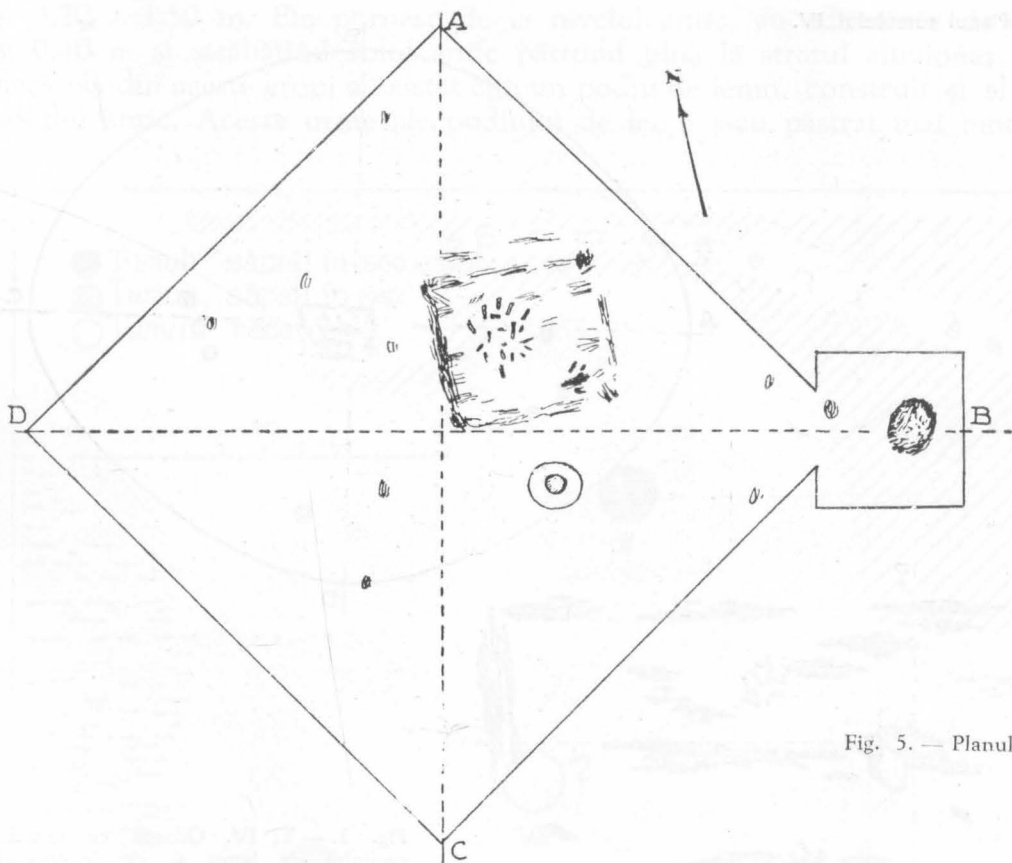

Fig. 5. — Planul tumulului V.

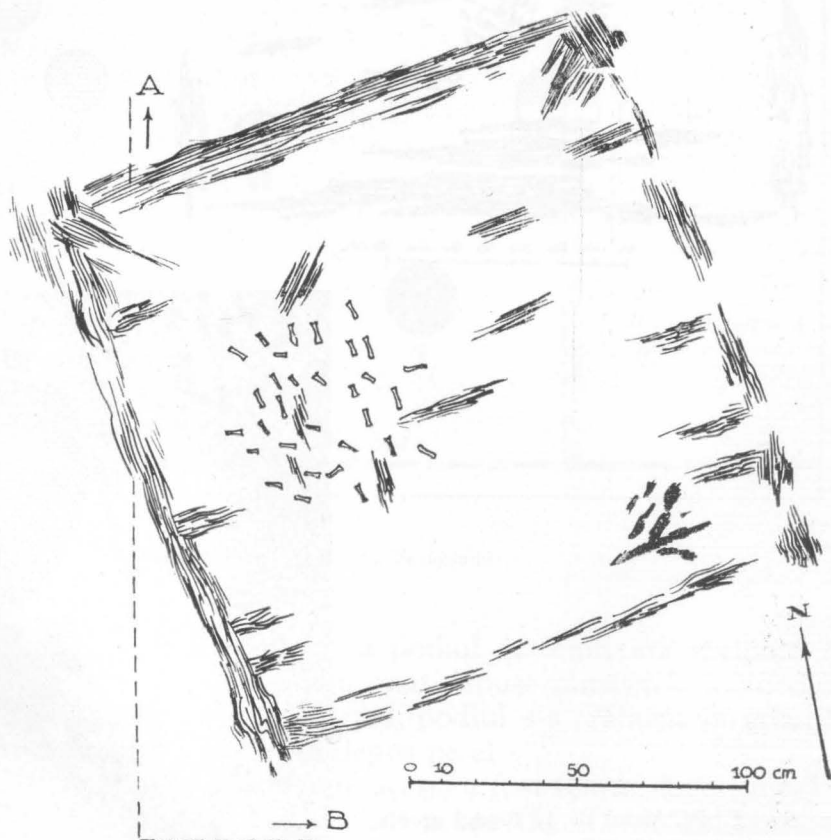

Fig. 6. — T.V. Groapa cu urmele podiumului de lemn și cu inventarul funerar.

bucățele de fier, s-a mai găsit doar un singur vas întreg, răsturnat pe o parte (fig. 4). Era plin cu pământ și nu conținea oase calcinate. Oala a căzut pe fundul

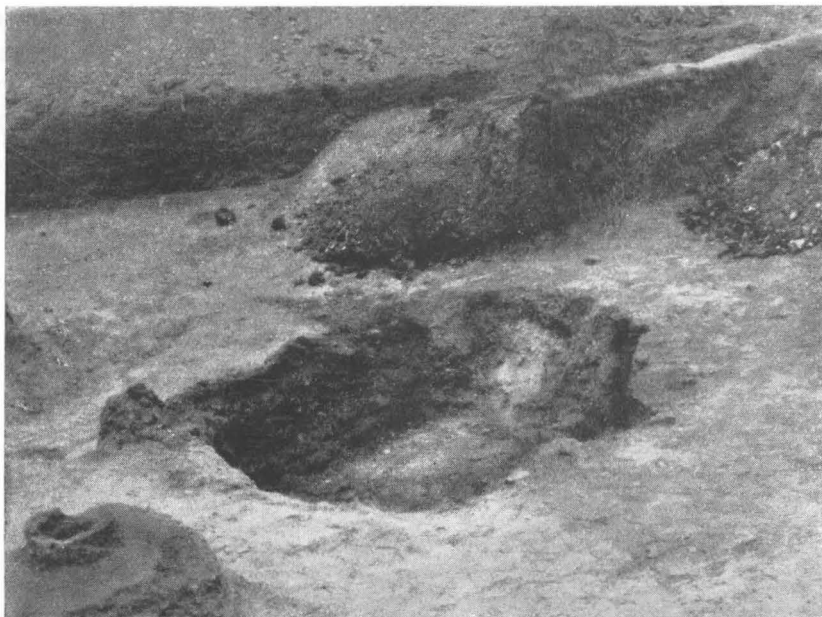

Fig. 7. — T.V. Vedere a gropii funerare de la mijlocul tumului.

gropii de pe podiu, după prăbușirea acestuia. E posibil ca în timpul căderii sau chiar mai înainte conținutul vasului să se fi scurs din el.

În t. V (fig. 5—7), în afară de oase calcinate răspândite pe o suprafață circulară cu diametrul de 0,50 m, nu s-a găsit nici un obiect de inventar. În schimb, la oarecare distanță de groapă, la 0,40 m adâncime, pe solul antic, s-au găsit resturile unei căldărușe de lemn cu cercurile de fier. Tot în acest tumul, la extremitatea de est, la 0,45 m adâncime, s-a găsit un al doilea vas, căruia îi lipsește gura, plin cu oase calcinate și cenușă. Ceva mai spre est, în afara perimetrului tumului s-au găsit resturile unei vetre de foc. Această vatră este probabil contemporană cu mormîntul din tumul și a fost folosită poate cu prilejul ospățului funebru. Mai puțin clar este deocamdată rostul vasului, care ar putea să conțină resturile unei înmormîntări ulterioare sau să fie în legătură tot cu banchetul funebru. Răspunsul va putea să-l dea poate analiza oaselor din vas.

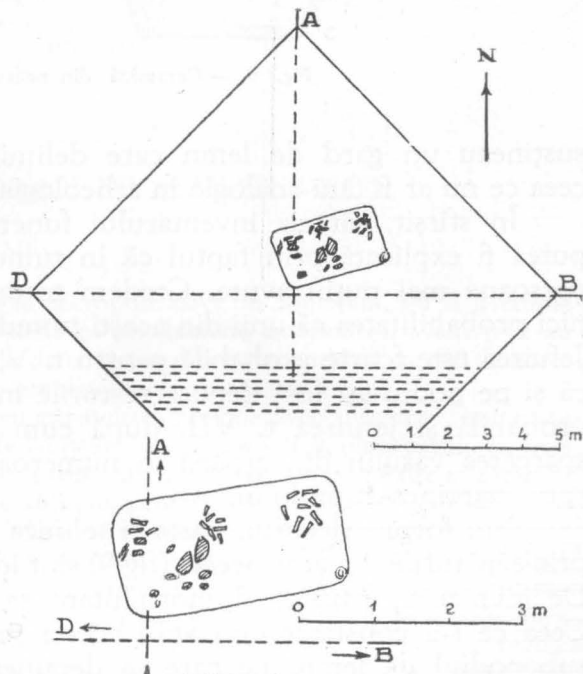

Fig. 8. — T.VII. Planul general și planul de detaliu al gropii funerare.

În groapa t. VII, (fig. 8) în afară de oasele calcinate, împrăștiate și slabele resturi de lemn putrezit, s-au găsit fragmentele unui vas de lut. Într-un punct situat la marginea dinspre est a tumulului, la 0,40 m adâncime, deci deasupra nivelului antic, în pământul mantalei s-a găsit un mic obiect de bronz și câteva oase calcinate.

O altă constatare, făcută în t. IV și V, privește existența mai multor urme de stâlpi de lemn, care, fără o regularitate prea riguroasă, sînt dispuși în cerc în jurul mormîntului de la centru. Circumferința descrisă de aceste urme de stâlpi e mai mică decît circumferința actuală a tumulului. Presupunem că acești stâlpi

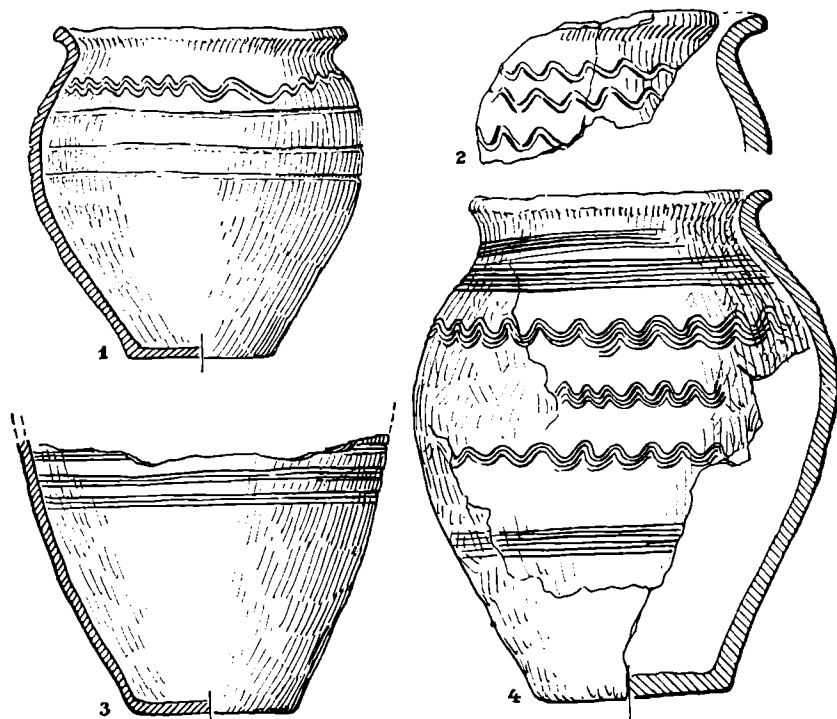

Fig. 9. — Ceramică din necropola slavă de la Someșeni.

susțineau un gard de lemn care delimita « domeniul » sau « casa » mortului, ceea ce nu ar fi fără analogie în arheologia slavilor de răsărit mai ales.

În sfîrșit, sărăcia inventarului funerar, mergînd pînă la lipsa lui totală, ar putea fi explicată prin faptul că în tumulii săpați anul acesta s-au înmormîntat persoane mai puțin avute. Credem totuși că nu trebuie să pierdem din vedere nici probabilitatea că unii din acești tumuli, cel puțin, să fi fost jefuiți în vechime. Jefuirea este foarte probabilă pentru t. V, deoarece prezența căldărușei presupune că și pe podiu au fost depuse resturile incinerăției și ofrande. La fel, este foarte probabilă și jefuirea t. VII, după cum ar indica sărăcia inventarului funerar, spargerea vasului din groapă în numeroase fragmente și obiectul de bronz găsit spre marginea tumulului.

Prin forma, decorul, pasta și tehnica de confecționare, vasele scoase la iveală prin săpăturile din anul acesta (fig.9) sînt identice cu cele din t. I, cercetat în 1956. De asemenea, ritul de înmormîntare se dovedește a fi același în toți tumulii. Ceea ce s-a constatat nou anul acesta privește existența cu regularitate a gropii sub podiul de lemn, pe care se depuneau resturile incinerăției și ofrandele, și gardul cu stâlpi de lemn care delimita mormîntul.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАСКОПКИ В СОМЕШЕНИ-КЛУЖ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

При продолжении исследования 1957 г. славянского могильника в Сомешени было раскопано еще пять курганов. Полученные результаты подтверждают ранее сделанные выводы относительно славянского характера могильника и его датирования прилб. 800 г. н.э. Были сделаны новые наблюдения и констатирования, дополняющие известные ранее.

В раскопанных в этом году курганах было установлено постоянное наличие ямы посередине кургана, поверх которой была настлана деревянная платформа на столбах. Ямы всегда четырехугольные и углубляются на 0,50 м от древней поверхности, доходя до наносного слоя. Остатки от сжжения и приношения устанавливались на платформе.

В двух курганах были обнаружены следы деревянных кольев, вбитых вертикально в землю и расположенных кругом вокруг погребения в середине кургана. Столбы эти, вероятно, поддерживали забор из досок или прутьев, окружавший « владения » или « дом » покойника.

Погребальный инвентарь весьма скуден и состоит прежде всего из нескольких сосудов, среди которых лишь один, найденный на дне ямы, цел, другой же, найденный тоже на дне ямы, разбит; после раскопок он был восстановлен; третий, у которого отсутствует верхняя часть с венчиком, был найден на краю кургана V, вблизи очага; им, вероятно, пользовались во время погребального пира. К этим трем сосудам можно добавить несколько железных гвоздей, маленький бронзовый орнамент и остатки деревянного ведра с железными обручами, найденного в кургане V, но вне погребальной ямы. Почти несомненным является, что некоторые из раскопанных курганов были в древности ограблены. В курганах III и VI никаких следов погребения обнаружено не было. Трудно установить, были ли это заочные погребения или курганы, подготовленные к захоронению, почему-либо не состоявшемуся, или курганы, полностью ограбленные в древности или в более позднее время.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — План могильника в Сомешени.

Рис. 2. — План кургана IV.

Рис. 3. — T IV. Яма со следами деревянного настила и погребальным инвентарем.

Рис. 4. — T IV. Сосуд со дна ямы *in situ*.

Рис. 5. — План кургана V.

Рис. 6. — T V. Яма со следами деревянного настила и погребальным инвентарем.

Рис. 7. — T V. Вид погребальной ямы в середине кургана.

Рис. 8. — T VII. Общий и детальный план погребальной ямы.

Рис. 9. — Керамика из славянского могильника в Сомешени.

LE CHANTIER ARCHÉOLOGIQUE DE SOMEŞENI-CLUJ

RÉSUMÉ

L'auteur a poursuivi, en 1957, les fouilles de la nécropole slave de Someşeni, où il a étudié cinq autres tumulus. Les résultats obtenus confirment les conclusions antérieures, ayant trait au caractère slave de la nécropole et permettent de la dater approximativement de l'an 800 de notre ère. De nouvelles observations et constatations complètent ce qu'on savait déjà.

Dans les tumulus fouillés cette année, on a vu apparaître, presque avec régularité, une fosse creusée au milieu de chaque tumulus, au-dessus de laquelle on construisait la plate-forme en bois soutenue, aux angles, par des poteaux. Les fosses ont toujours une forme rectangulaire et s'enfoncent jusqu'à 0,50 m au-dessous du niveau du sol antique, pénétrant jusqu'à la couche alluvionnaire. Les offrandes et les restes d'incinération étaient déposés sur la plate-forme.

On a découvert, dans deux tumulus, les traces de pieux en bois, fichés verticalement dans la terre et disposés en cercle autour de la tombe, située au milieu du tumulus. Ces poteaux soutenaient probablement une clôture en planches ou de branchages qui délimitait le « domaine » ou la « maison » du défunt.

Le mobilier funéraire était très pauvre, composé, en premier lieu, de quelques vases, dont un seul a été découvert entier, déposé au fond de la fosse. Un autre y a encore été trouvé, mais brisé. Un troisième, dont le bord manque, a été recueilli au bord du tumulus V, près d'un âtre

qui fut probablement utilisé à l'occasion d'un banquet funèbre. On peut encore ajouter à ces trois vases, quelques clous en fer, un petit ornement en bronze et les restes d'un seau de bois, cerclé de fer, trouvé dans le tumulus V, mais à l'extérieur de la fosse. Il est presque sûr que certains des tumulus examinés cette année ont été pillés dans l'antiquité. Les tumulus III et VI ne renfermaient pas la moindre trace de tombe. Il est difficile de préciser s'il s'agit de cénotaphes, de tumulus préparés pour des enterrements qui n'ont pas eu lieu ou de tumulus dépouillés de tout leur contenu dans l'antiquité ou à une date plus rapprochée.

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — Plan de la nécropole de Someșeni.
Fig. 2. — Plan du tumulus IV.
Fig. 3. — Tumulus IV. Fosse renfermant les vestiges du podium en bois et le mobilier funéraire.
Fig. 4. — Tumulus IV. Vase trouvé au fond de la tombe, *in situ*.
Fig. 5. — Plan du tumulus V.
Fig. 6. — Tumulus V. Fosse renfermant les traces du podium en bois et le mobilier funéraire.
Fig. 7. — Tumulus V. Vue de la fosse funéraire au milieu du tumulus.
Fig. 8. — Tumulus VII. Plan général et plan détaillé de la fosse funéraire.
Fig. 9. — Céramique de la nécropole slave de Someșeni.